

TAOM NOMLARI PAYDO BO'LISHINING LINGVISTIK ASOSLARI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Filologiya fakulteti 4-bosqich talabasi

Alimardonova Shodiyona

Annotatsiya

Ushbu maqola taom nomlarining paydo bo'lishi va rivojlanishining lingvistik asoslarini chuqur tahlil qiladi. Unda oziq-ovqat nomlarining etimologik kelib chiqishi, semantik o'zgarishlari va madaniy-tarixiy omillar ta'siri ko'rib chiqiladi. Tadqiqot taom nomlarining shakllanishida tilning ichki qonuniyatlari va tashqi ta'sirlar o'rtasidagi bog'liqlikni yoritadi. Maqola gastronomik terminologiyaning lingvistik xususiyatlarini o'rganish orqali milliy madaniyat va tilning o'zaro aloqasini ko'rsatishni maqsad qilgan.

Kalit so'zlar: taom nomlari, gastronomik leksika, etimologiya, semantika, lingvokulturologiya, leksikologiya, o'zbek tili.

Аннотация

В данной статье исследуются лингвистические основы возникновения и формирования названий блюд в узбекском языке. Анализируются этимологические источники, морфологическая структура, лексико-семантические и лингвокультурологические особенности названий блюд. Особое внимание уделяется роли исторических, культурных и социальных факторов в процессе их формирования. Результаты исследования способствуют более глубокому пониманию закономерностей развития гастрономической лексики узбекского языка.

Ключевые слова: названия блюд, гастрономическая лексика, этимология, семантика, лингвокультурология, лексикология, узбекский язык.

Abstract

This article examines the linguistic foundations of the emergence and formation of food names in the Uzbek language. The study analyzes the etymological origins, morphological structure, lexical-semantic features, and linguocultural characteristics of food names.

Particular attention is paid to the role of historical, cultural, and social factors in their formation. The findings contribute to a better understanding of the development patterns of gastronomic vocabulary in the Uzbek language.

Keywords: food names, gastronomic vocabulary, etymology, semantics, linguoculturology, lexicology, Uzbek language.

Kirish

Taom nomlari har bir millatning madaniy merosining ajralmas qismi bo'lib, tilshunoslik, etnografiya va sotsiologiya kabi fanlar kesishmasida muhim tadqiqot ob'ektini tashkil etadi. Ularning paydo bo'lishi, rivojlanishi va semantik o'zgarishlari tilning ichki qonuniyatlari hamda tashqi, sotsiokultural omillar bilan chambarchas bog'liq. O'zbek tilshunosligida taom nomlarining leksik-semantik xususiyatlari, ularning shakllanish mexanizmlari va tasnifi bo'yicha tadqiqotlar olib borilgan bo'lsa-da, bu sohada hali to'liq o'rganilmagan jihatlar mavjud. Xususan, taom nomlarining leksik-semantik guruhlarini aniqlash va ularga ta'sir etuvchi omillarni tizimli tahlil qilish bo'yicha adabiyotlarda bo'shliqlar kuzatiladi ¹. Shuningdek, metaforik va obrazli ifodalar orqali taom nomlarining berilishi kabi lingvistik mexanizmlar ham chuqur o'rganishni talab etadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi o'zbek taom nomlarining lingvistik asoslarini kompleks yondashuv asosida tahlil qilish, ularning etimologik ildizlari, morfologik tuzilishi va semantik xususiyatlarini aniqlash zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi o'zbek taom nomlarining paydo bo'lishining lingvistik asoslarini har tomonlama o'rganish, ularning shakllanishidagi ichki va tashqi omillarni aniqlash hamda ularning til tizimidagi o'rnini belgilashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: o'zbek taom nomlarining etimologik ildizlarini tahlil qilish; ularning morfologik tuzilishini va so'z yasaliş modellarini o'rganish; taom nomlarining leksik-

¹ Qurbonova Z. A. O'zbek tilidagi oziq-ovqat mahsulotlari nomlarining lingvistik tahlili // Academic Research in Educational Sciences. – 2021. – №2. – B. 114–118.

semantik guruhlarini aniqlash va ularga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish ²; metaforik va obrazli ifodalar orqali nomlanish mexanizmlarini ko'rib chiqish; hamda taom nomlarining sotsiokultural va tarixiy kontekstdagi o'rnini baholash. Tadqiqot natijalari o'zbek tilshunosligida taom nomlari leksikasini o'rganishga yangi nazariy va amaliy hissa qo'shadi, shuningdek, madaniy-lingvistik tadqiqotlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Taom nomlari leksikasini o'rganish tilshunoslikning turli yo'nalishlari, xususan, leksikologiya, semasiologiya, etimologiya, onomastika va kognitiv tilshunoslik sohalarida muhim tadqiqot ob'ekti bo'lib kelgan. Umumiy tilshunoslikda oziq-ovqat nomlarining paydo bo'lishi va rivojlanishi tilning ichki qonuniyatlari hamda tashqi, sotsiokultural omillar bilan chambarchas bog'liqligi ko'plab olimlar tomonidan e'tirof etilgan. Turli tillardagi taom nomlarining etimologik ildizlari, ularning tarixiy-madaniy kontekstdagi o'rne va semantik evolyutsiyasi bo'yicha qator ishlar amalga oshirilgan bo'lib, bu tadqiqotlar har bir millatning o'ziga xos madaniy merosini til orqali tushunishga yordam beradi. Til va madaniyatning o'zaro aloqasi aynan taom nomlarida yaqqol namoyon bo'ladi, chunki ular nafaqat ovqatlanish odatlarini, balki ijtimoiy qadriyatlar, diniy marosimlar va hatto geografik sharoitlarni ham aks ettiradi. Shu bois, taom nomlarining lingvistik tahlili tilning murakkab tizimini va uning jamiyat bilan uzviy bog'liqligini chuqurroq anglash imkonini beradi.

O'zbek tilshunosligida taom nomlari leksikasini o'rganishga bag'ishlangan ayrim ishlar mavjud bo'lsa-da, bu soha hali to'liq qamrab olinmagan. Dastlabki tadqiqotlar asosan taom nomlarining umumiy tasnifi, ayrim etimologik izohlar va ularning lug'aviy ma'nolari bilan cheklangan. Masalan, o'zbek tilida taom nomlarining yasama, qo'shma va juft so'zlar shaklida namoyon bo'lishi, ularning tarkibida turkiy, fors-tojik va arabcha o'zlashmalarning mavjudligi kabi jihatlar o'rganilgan. Bu tadqiqotlar taom nomlarining morfologik tuzilishi va so'z yasaliş modellarini qisman yoritgan. Biroq, bu ishlarda taom

² Xudoyberdiyeva M. M. O'zbek tilidagi taom nomlarining lingvistik xususiyatlari // Til va adabiyot ta'limi. – 2021. – №1. – B. 105–109.

nomlarining leksik-semantik guruhlarini aniqlash va ularga ta'sir etuvchi omillarni tizimli tahlil qilish bo'yicha chuqur yondashuvlar yetishmasligi kuzatiladi. Mavjud adabiyotlarda taom nomlarining shakllanishidagi ichki lingvistik mexanizmlar, xususan, semantik o'zgarishlar va motivatsion asoslar yetarli darajada o'rganilmagan.

So'nggi yillarda ushbu bo'shliqlarni to'ldirishga qaratilgan qator ishlar paydo bo'lmoqda. Xususan, Ro'ziyevning "Oshpazlik leksikasining leksik-semantik xususiyatlari" nomli maqolasi o'zbek tilidagi taom nomlarining leksik-semantik guruhlarini aniqlash va ularga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilishga qaratilgan muhim qadamdir. Ushbu tadqiqotda "oshpazlik" va "pazandachilik" leksikasi o'rtasidagi farqlar aniqlanib, ularning o'ziga xos qatlamlari tahlil qilingan. Muallifning dastlabki xulosalariga ko'ra, "oshpazlik" umumiy ovqat tayyorlash jarayonini anglatrsa, "pazandachilik" mazali taomlar tayyorlash mahorati va san'atini ifodalaydi. Bu farqning belgilanishi taom nomlarining semantik tahlilida yangi imkoniyatlar ochib beradi, chunki nomlanish jarayonida nafaqat ingredientlar, tayyorlash usuli yoki kelib chiqish joyi, balki taomning estetik qimmati, tayyorlovchining mahorati va madaniy ahamiyati ham aks etishi mumkin. Roziyevning ishi o'zbek tilshunosligida taom nomlari leksikasini tizimli o'rganish uchun nazariy asos yaratadi va mavjud adabiyotlardagi bo'shliqlarni to'ldirishga xizmat qiladi, ayniqsa, taom nomlarining motivatsion asoslarini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, taom nomlarining paydo bo'lishida metaforik va obrazli ifodalarning o'рни ham muhim lingvistik mexanizm hisoblanadi. "Metaforik va obrazli ifodalar orqali taom nomlarining berilishi..."³ nomli tadqiqot bu yo'nalishdagi izlanishlarning mavjudligidan dalolat beradi. Garchi ushbu manbaning to'liq mazmuni keng jamoatchilikka ochiq bo'lmasa-da, uning nomi taom nomlarining shakllanishida metafora, metonimiya, sinekdoxa va boshqa ko'chma ma'noli ifodalarning faol ishtirok etishini ko'rsatadi. Masalan, taomning shakli ("norin", "chuchvara"), rangi ("qora choy"), tayyorlanish jarayonidagi tovushlar ("shovla") yoki uning iste'mol qilingandagi

³ Xudoyberdiyeva M. M. O'zbek tilidagi taom nomlarining lingvistik xususiyatlari. Til va adabiyot ta'limi, 2021, №1, 105-109-b. – <https://uzjournals.edu.uz/tva/vol2021/iss1/11/>

taassurotlari ("shirinlik") asosida berilgan nomlar ko'pincha obrazli xarakterga ega bo'ladi. Bu turdagi nomlanishlar tilning ijodiy salohiyatini namoyon etadi va madaniy tasavvurlarni, xalqning dunyoqarashini aks ettiradi. Ushbu sohadagi tadqiqotlar taom nomlarining nafaqat denotativ, balki konnotativ ma'nolarini ham chuqur tahlil qilish imkonini beradi, ularning kognitiv asoslarini ochib berishga xizmat qiladi.

Taom nomlarining lingvistik asoslarini o'rganishda sotsiokultural va tarixiy omillarning ta'sirini ham e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi. Taom nomlari ko'pincha ma'lum bir davrning ijtimoiy tuzilishi, iqtisodiy holati, diniy e'tiqodlari va madaniy an'alarini o'zida mujassam etadi. Masalan, mintaqaviy oziq-ovqat bozorining rivojlanishi va uning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi ahamiyati haqidagi tadqiqotlar bevosita taom nomlarining lingvistik tahlili bilan bog'liq bo'lmasa-da, ular taomlarning ijtimoiy-iqtisodiy kontekstini tushunish uchun zamin yaratadi.⁴ Oziq-ovqat mahsulotlarining mavjudligi, ularning savdosi va iste'moli bilan bog'liq jarayonlar yangi taomlarning paydo bo'lishiga va ularga nom berishga bilvosita turtki bo'ladi. Misol uchun, yangi ingredientlarning mintaqaga kirib kelishi yoki tayyorlash texnologiyalarining o'zgarishi yangi nomlarning paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, taom nomlarining lingvistik tahlili nafaqat tilning ichki qonuniyatlarini, balki jamiyatning madaniy va tarixiy evolyutsiyasini ham aks ettiruvchi muhim manba hisoblanadi.⁵

Taom nomlarining lingvokulturologik xususiyatlari

Taom nomlari xalqning milliy tafakkuri, turmush tarzi va madaniy qadriyatlarini o'zida aks ettiruvchi muhim lingvistik birliklardir. O'zbek tilidagi ko'plab taom nomlari nafaqat ovqatning tarkibi yoki tayyorlanish usulini, balki xalqning tarixiy taraqqiyoti, urf-odatlarini va etnomadaniy qarashlarini ham ifodalaydi. Masalan, "osh", "sumalak", "halim", "norin" kabi nomlar asrlar davomida shakllangan milliy madaniyat bilan chambarchas

⁴ Xudoyberdiyeva N. A. O'zbek tilidagi taom nomlarining etimologik tahlili. Tilshunoslik masalalari, 2021, №1, 123-127-b. – <https://tilshunoslik.uz/index.php/journal/article/view/21>

⁵ O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. O'zbek xalq taomlari va ularning tarixi. – Toshkent: Fan, 2018

bog‘liqdir.

Taom nomlarining shakllanishida geografik muhit ham muhim o‘rin tutadi. Ayrim taomlar tayyorlanadigan hudud nomi bilan ataladi: Samarqand noni, Buxoro oshi, Toshkent palovi kabi birliklar bunga misol bo‘la oladi. Bunday nomlar til orqali hududiy identifikatsiyani aks ettiradi.

Bundan tashqari, taom nomlarida xalqning estetik qarashlari va obrazli tafakkuri ham namoyon bo‘ladi. Masalan, “qush tili”, “bo‘g‘irsoq”, “tugmacha somsa” kabi nomlar tashqi ko‘rinish yoki shakl asosida yuzaga kelgan bo‘lib, metaforik nomlashning mahsuli hisoblanadi. Bu esa taom nomlarining kognitiv va lingvokulturologik jihatdan o‘rganilishiga keng imkoniyat yaratadi.

Globalashuv jarayonlari natijasida o‘zbek tiliga “burger”, “hot-dog”, “pizza”, “lavash” kabi xorijiy taom nomlari kirib kelmoqda. Ushbu jarayon milliy gastronomik leksikaning boyishiga xizmat qilayotgan bo‘lsa-da, ayrim an‘anaviy nomlarning iste‘mol doirasiga ham ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli taom nomlarini lingvokulturologik nuqtayi nazardan tadqiq etish milliy til va madaniyatni saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot o‘zbek taom nomlarining lingvistik asoslarini chuqur va har tomonlama o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, sifatli tadqiqot dizayniga asoslanadi. U tavsifiy, tahliliy va qiyosiy-tarixiy yondashuvlarni o‘z ichiga oladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – taom nomlarining paydo bo‘lishi, shakllanishi va rivojlanishidagi ichki lingvistik qonuniyatlar hamda tashqi sotsiokultural omillarni aniqlash va tizimlashtirishdir. Bu maqsadga erishish uchun bir qator o‘zaro bog‘liq metodlar majmuasi qo‘llaniladi.

Tadqiqot ob‘ekti sifatida o‘zbek tilidagi taom nomlari leksikasi tanlab olingan bo‘lib, uning tarkibiga milliy oshxona taomlari, shirinliklar, ichimliklar va ularning tayyorlanish jarayonlari bilan bog‘liq atamalar kiradi. Tadqiqot materiali o‘zbek tilining izohli lug‘atlari, etimologik lug‘atlar, dialektologik lug‘atlar, oshpazlik kitoblari, folklor asarlari, badiiy adabiyotlar, shuningdek, zamonaviy ommaviy axborot vositalari va internet resurslaridan (masalan, pazandachilik bloglari, ijtimoiy tarmoqlardagi muhokamalar) olingan taom

nomlari va ularning qo'llanilish kontekstlaridan iborat. Materiallarni tanlashda ularning keng tarqalganligi, tarixiy ahamiyati va lingvistik xilma-xilligi asosiy mezon bo'ladi. Tadqiqot korpusi dastlabki bosqichda 1000 dan ortiq taom nomini o'z ichiga olishi rejalashtirilgan bo'lib, bu ularning etimologik, morfologik va semantik xususiyatlarini yetarli darajada tahlil qilish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotda o'zbek tilidagi taom nomlarining paydo bo'lishi va shakllanish mexanizmlarini o'rganishda tavsifiy, etimologik, qiyosiy-tarixiy, leksik-semantik hamda lingvokulturologik tahlil metodlaridan foydalanildi. Avvalo, taom nomlari o'zbek tilining izohli lug'atlari, etimologik lug'atlar, xalq og'zaki ijodi namunalari, oshpazlik kitoblari va internet manbalari asosida yig'ildi. To'plangan materiallar etimologik jihatdan tahlil qilinib, ularning kelib chiqish manbalari aniqlandi. Masalan, palov so'zi fors-tojik tilidan, halim arab tilidan, manti esa xitoy va turkiy xalqlar madaniy aloqalari orqali tilimizga kirib kelgan taom nomlari sifatida o'rganildi.⁶

Morfologik tahlil yordamida taom nomlarining tuzilishi tekshirildi. Jumladan, qatlama, qovurma, dimlama kabi nomlar fe'l asosiga qo'shimcha qo'shish orqali yasalgan yasama so'zlar ekanligi aniqlandi. Moshxo'rda, go'shtsomsa, qatiqli osh kabi birliklar esa qo'shma nomlar sifatida tavsiflandi.

Leksik-semantik tahlilda taom nomlari ma'no jihatidan guruhlarga ajratildi. Masalan, tarkibiga ko'ra moshxo'rda, guruchli mastava, go'shtli somsa; tayyorlanish usuliga ko'ra qovurma, dimlama, kabob; shakliga ko'ra esa qush tili, tugmacha somsa, chuchvara kabi nomlar tasnif qilindi.

Lingvokulturologik yondashuv asosida taom nomlarida milliy madaniyat va xalq dunyoqarashining aks etishi tahlil qilindi. Masalan, sumalak Navro'z bayrami bilan bog'liq bo'lib, u xalqning qadimiy urf-odatlarini va marosim madaniyatini ifodalaydi. Osh esa o'zbek xalqining mehmondo'stlik, birdamlik va jamoaviylik an'analarini aks ettiruvchi madaniy birlik sifatida baholandi.

⁶ Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2002.

Shuningdek, ayrim taom nomlarining metaforik asosda shakllanganligi ham ko‘rib chiqildi. Masalan, qush tili nomi taomning shakli qush tiliga o‘xshashligi sababli, bo‘g‘irsoq esa yumaloq ko‘rinishi va tayyorlanish xususiyatlari asosida nomlangan. Bu holatlar taom nomlarining yaratilishida obrazli tafakkurning muhim o‘rin tutishini ko‘rsatadi.⁷

Tadqiqot natijalari umumlashtirish va tasniflash usullari orqali tizimlashtirilib, o‘zbek taom nomlarining lingvistik xususiyatlari yuzasidan ilmiy xulosalar chiqarildi.

Etimologik tahlil: Bu metod taom nomlarining kelib chiqishini, ularning dastlabki ma'nolarini va boshqa tillardan o'zlashganligini aniqlashga qaratilgan. Turkiy, fors-tojik va arab tillaridan o'zlashgan taom nomlari alohida o'rganiladi. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslik tamoyillari asosida, taom nomlarining tarixiy rivojlanish bosqichlari, ularning fonetik va semantik o'zgarishlari kuzatiladi. Bu tahlil taom nomlarining madaniy-tarixiy qatlamlarini ochib berishga xizmat qiladi.

Morfologik tahlil va so'z yasalishi tahlili: Ushbu metod taom nomlarining ichki tuzilishini, ularning yasama, qo'shma, juft va iboraviy shakllarini o'rganishga qaratilgan. So'z yasalish modellari (masalan, affiksatsiya, kompozitsiya, konversiya) aniqlanadi va ularning taom nomlari shakllanishidagi roli baholanadi. Bu tahlil o'zbek tilining so'z yasalish imkoniyatlarini taom nomlari misolida ko'rsatib beradi.⁸

Leksik-semantik tahlil: Bu metod taom nomlarining ma'no qatlamlarini, ularning polisemiyasi, sinonimiyasi va antonimiyasini o'rganishni o'z ichiga oladi. Taom nomlari leksik-semantik guruhlariga ajratiladi (masalan, ingredientga ko'ra, tayyorlanish usuliga ko'ra, shakliga ko'ra, kelib chiqish joyiga ko'ra). Roziyevning "Oshpazlik leksikasining leksik-semantik xususiyatlari" nomli tadqiqotida keltirilgan "oshpazlik" va "pazandachilik" leksikasi o'rtasidagi farqlanish tamoyillari mazkur tahlilda nazariy asos

⁷ O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. O‘zbek xalq taomlari va ularning tarixi. – Toshkent: Fan, 2018

⁸ Qurbonova Z. A. O‘zbek tilidagi oziq-ovqat mahsulotlari nomlarining lingvistik tahlili // Academic Research in Educational Sciences. – 2021. – №2. – B. 114–118.

sifatida qo'llaniladi. Bu yondashuv taom nomlarining motivatsion asoslarini chuqurroq tushunishga va ularga ta'sir etuvchi omillarni tizimli tahlil qilishga imkon beradi.

Kognitiv-semantik tahlil va obrazlilik tahlili: Bu metod taom nomlarining paydo bo'lishida metaforik va obrazli ifodalarning rolini o'rganishga qaratilgan. "Metaforik va obrazli ifodalar orqali taom nomlarining berilishi..." ⁹ kabi tadqiqotlarda ilgari surilgan g'oyalar asosida, taom nomlarining shakli, rangi, ta'mi, hidi yoki tayyorlanish jarayonidagi xususiyatlariga ko'ra berilgan nomlardagi metafora, metonimiya, sinekdoxa kabi ko'chma ma'noli ifodalar tahlil qilinadi. Bu tahlil tilning ijodiy salohiyatini va madaniy tasavvurlarning taom nomlarida aks etishini ko'rsatadi.

Sotsiolingvistik va madaniy-lingvistik tahlil: Ushbu metod taom nomlarining sotsiokultural va tarixiy kontekstdagi o'rnini baholashga xizmat qiladi. Taom nomlarining jamiyatdagi ijtimoiy qadriyatlar, diniy marosimlar, iqtisodiy sharoitlar va geografik omillar bilan bog'liqligi o'rganiladi. Mintaqaviy oziq-ovqat bozorining rivojlanishi va uning oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi ahamiyati haqidagi tadqiqotlar ¹⁰ bevosita lingvistik tahlil ob'ekti bo'lmasa-da, ular taom nomlarining ijtimoiy-iqtisodiy kontekstini tushunish uchun muhim ma'lumotlar bazasini taqdim etadi. Bu tahlil taom nomlarining nafaqat til tizimidagi, balki madaniy va ijtimoiy hayotdagi funksiyalarini ham yoritadi.

Tadqiqot jarayonida to'plangan ma'lumotlar tizimlashtiriladi, tasniflanadi va statistik usullar yordamida ayrim miqdoriy ko'rsatkichlar aniqlanishi mumkin (masalan, ma'lum bir so'z yasash modelining chastotasi, o'zlashma so'zlarning ulushi). Olingan natijalar umumlashtiriladi va xulosalar shakllantiriladi. Tadqiqotning nazariy asosini leksikologiya, semasiologiya, etimologiya, onomastika va kognitiv tilshunoslikning zamonaviy nazariyalari tashkil etadi. Ushbu kompleks metodologiya o'zbek taom nomlarining

⁹ Xudoyberdiyeva M. M. O'zbek tilidagi taom nomlarining lingvistik xususiyatlari. Til va adabiyot ta'limi, 2021, №1, 105-109-b. – <https://uzjournals.edu.uz/tva/vol2021/iss1/11/>

¹⁰ O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. O'zbek xalq taomlari va ularning tarixi. – Toshkent: Fan, 2018

lingvistik asoslarini har tomonlama o'rganishga, mavjud bo'shliqlarni to'ldirishga va tilshunoslikka yangi nazariy va amaliy hissa qo'shishga imkon beradi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot o'zbek taom nomlarining lingvistik asoslarini kompleks yondashuv asosida tahlil qilib, ularning etimologik ildizlari, morfologik tuzilishi va leksik-semantik xususiyatlarini chuqur o'rgandi. Natijada, taom nomlarining shakllanishida turkiy, fors-tojik va arab o'zlashmalari, shuningdek, yasama va qo'shma so'z yasaliş modellarining faol ishtiroki aniqlandi. Tadqiqot, ayniqsa, metaforik va obrazli ifodalarning nomlanish mexanizmlaridagi muhim o'rnini, ularning sotsiokultural va tarixiy omillar bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Kelajakda mintaqaviy dialektlardagi taom nomlarini qiyosiy-tarixiy aspektda o'rganish va ularning kognitiv asoslarini yanada chuqurlashtirish istiqbolli yo'nalishlardir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirtojiyev M. O'zbek tili leksikologiyasi va leksikografiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2000.
2. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2002.
3. Rahmatullayev Sh. O'zbek tilining etimologik lug'ati. – Toshkent: Universitet, 2000.
4. Nurmonov A., Mahmudov N., Ahmedov A., Solixo'jayeva S. O'zbek tilining mazmuniy sintaksisi. – Toshkent: Fan, 1992.
5. Begmatov E. O'zbek tili leksik qatlamlari va ularning taraqqiyoti. – Toshkent: Fan, 1985.
6. Mahmudov N. Til va madaniyat. – Toshkent: Ma'naviyat, 2004.
7. Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik. – Toshkent: Sangzor, 2006.
8. Xolmatova S. M. O'zbek tilidagi gastronomik terminologiyaning lingvokulturologik xususiyatlari // Til va adabiyot ta'limi. – 2020. – №1. – B. 103–107.
9. Xudoyberdiyeva N. A. O'zbek tilidagi taom nomlarining leksik-semantik tahlili // Xorijiy filologiya: til, adabiyot, ta'lim. – 2020. – №3. – B. 108–112.

10. Xudoyberdiyeva M. M. O‘zbek tilidagi taom nomlarining lingvistik xususiyatlari // Til va adabiyot ta’limi. – 2021. – №1. – B. 105–109.
11. Qurbonova Z. A. O‘zbek tilidagi oziq-ovqat mahsulotlari nomlarining lingvistik tahlili // Academic Research in Educational Sciences. – 2021. – №2. – B. 114–118.
12. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. 5 jildlik. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2006–2008.
13. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2000–2006.
14. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. O‘zbek xalq taomlari va ularning tarixi. – Toshkent: Fan, 2018.
15. Internet manbalari:
 - <https://ziyonet.uz>
 - <https://n.ziyouz.com>
 - <https://lex.uz>
 - <https://til.gov.uz>
 - <https://uzjournals.edu.uz>